

Za gospodarje

Maribor, dne 11. decembra 1935.

Zakaj gnije sadje in zakaj je črvido?

Velikokrat se nam stavi vprašanje, zakaj gnije sadje? Marsikateri sadjar si je že belil glavo, toda do gotovega zaključka ni mogel priti.

Da sadje gnije, je neki vzrok. In tega vzroka si ne moremo drugače razložiti, kakor da pogledamo nekoliko globlje v okolico, kjer sadje cvete, raste in zori.

Za nas je važno, da poznamo vzroke gnitja in črvidosti, kajti širom Slovenskih gor, Haloz in Slovenske krajine je sadjarstvo zelo dobro in uspevaajoče, le kakovost nam dela dostikrat velike skrbi, ker ga ne moremo vnovčiti.

Vzroki gnitja.

Sadje gnije radi tega, ker je okuženo z različnimi drobnimi glivicami, ki se s prostim očesom niti ne opazijo. Okuži se navadno tisto sadje, ki je na svoji površini poškodovano in tako imajo okuževalne glivice dovolj prostora za naselitev, odkoder se potem počasi zajedajo v notranjost sadežev.

Včasih povzroči gnitje sadja črv ali ličinka raznih žuželk. Najpogostejše gnitje pa povzročajo glivice kakor: *Monilia fructigena*, *Monilia cinerea*, siva plesen, *Botrytis cinerea*, razne vrste *Mucor*, potem še glivice *Trichotecium roseum*. Pri nas je navadna in najnevarnejša *Monilia*, ki ne okužuje samo sadja, temveč tudi veje in vejice, ki potem vsled okuženja počasi odmirajo. Na sadju napravi ta glivica nekoliko priczdignjene plesnate prevleke. Barva te prevleke je rjava ali sivkasto-bela. Tako okuženo sadje je veliko zlo za celokupno sadjarstvo. Če tako sadje ostane na drevesu do spomladi, včasih tudi še dalje, se spore ali klice, ki nastanejo na površini takega sadja, raznašajo potem z vetrom na drugo sadje, na sadna drevesa in povzročajo okuženje. Ista glivica povzroča tudi pri jabolkom so-

rodnih sadežih pod gotovimi okolnostmi takozvano črno gnitje. Razume se pa, da ne povzroča gnitja sadja samo ono okuženo sadje, ki je ostalo na drevesih, temveč tudi ono, ki je padlo že kot okuženo na zemljo. Večkrat opazimo pri natančnejšem ogledovanju sadja nekako sivkasto-rjavo prevlaklo. To je plesen. Povzročiteljica te plesni je glivica *Botrytis cinerea*, ki se pa ne naseli samo na sadju, temveč tudi na drugem zelenju, zato je njena opasnost tem večja. Ena najbližjih sorodnic te glivice se naseli celo na grozdju in povzroča takozvano plemenito gnitje grozdja. Ta glivica ima lastnost, da jemlje grozdju vso vodo. Tako se grozdne jagode začnejo sušiti in zgube gotovo množino kisline in sladkorja. Nekateri celo trdijo, da je grozdje s takimi jagodami zelo dobro za vino, ker ga popravljajo. Res je, da se take glivice sicer obnesejo na grozdju, ki raste na kamenitem svetu, toda tem škodljivejše pa so za pešena tla, posebno takrat, ko je vlažno leto. Isto je tudi s sadjem. Tista sadna drevesa, ki imajo gosto krono in polno sadja in če so obkrožena še z višjimi sadnimi drevesi, da pride do njih le malo solnčnih žarkov, potem trpe sadna drevesa na teh glivicah. Zato je razumljivo, da ta glivica povzroča sadju toliko škode, kakor glivica *Monilia*. Proti tem škodljivim glivicam pa druge pomoči ni kakor ta, da se gnilo sadje pobere na drevesu in po tleh in ga je treba brezpogojno zakopati v gnoj. Paziti moramo, posebno pozimi, da ni ostalo kako zgrbančeno sadje na drevesu. Kolikokrat se na žalost to opaza po vseh naših sadovnjakih. Zato je pa nujno, če ga opazimo na drevesu, da ga brezpogojno utrgamo in zakopamo v gnoj. Tudi je treba v jeseni dobro očistiti tla pod drevesom tako, da ne bode ostalo prav ničesar na zemlji teh glivic, oziroma njihovih gnezd. Suhe veje je treba odrezati že v jeseni, preden je

listje odpadlo, ali spomladi, preden je listje pognalo. Tudi je zelo umestno, da veje, ki so bile polne gnilega sadja, v spomladi pred ozelenjem in sicer v lepih in solčnih dneh škropimo z 2—3% bordijsko vodo. (To je raztopina na 100 l vode 2—3 kg apna in 2—3 kg modre galice.) S to raztopino uničimo klice glivic, preden sadje odcvete. Treba je tudi pregosto sadno krono razredčiti, da pride do sadja več solnca. Pri spraviljanju sadja je treba posebno paziti na zdravo sadje in čist prostor, kjer ga hranimo. Prostor naj ima v jeseni 8—10 stopinj C, pozimi 2—5 stopinj C. Vse kakor je pa potrebno, te kleti razkužiti pred shranjenjem sadja in sicer z žveplenim plinom, to je, da vžgemo žveplo v tem prostoru. Ob gorenju žvepla se morajo okna in vrata dobro zapreti.

Črvivost.

Črvivost sadja povzročata najčeseje jabolčni molj (*Carpocapsa pomonella* L) in jabolčni cvetoder. Jabolčni molj je najčesejši in najnevarnejši škodljivec jabolka. Majhen metulček odlaga svoja jajčeca sredi junija na drobna jabolka. Ličinke, ki se izležejo iz teh jajčec, se zajedo v nezrele plodove in delajo škodo z ritjem in izgrizovanjem jabolčnega jedra. Ko je dovršila svoje delo v enem sadežu, preide na drugega in to tem lažje, če so jabolka skupaj. Tako se hrani in uničuje plodove vse do jeseni. V jeseni se potegne iz ploda in se zabubi kje v zemji, ali pa, če smo tako sadje spravili v sadne shrambe, se potegne tukaj iz jabolka in si poišče kako ugodno mesto za zabubenje. Jabolčni cvetoder se pojavlja v krajih, kjer se gojijo jablane in slive v večji meri. Jabolčni cvetoder prihaja na sadne plodove, ko so že orehove velikosti. Pri pecljih, zlasti če je več sadežev skupaj, vhode majhne luknjice, kakor šivanka tanke. V te vbodljaje potem odlaga svoja jajčeca. Kakor so dognali, ima večših lahko eno jabolko do 37 takih vbodljev, v vsakem po eno jajčece, iz katerega se potem izleže majhna bledorumena ličinka ali črv. Toda plod raste vseeno dalje, ker je rana na njem še majhna. Dostikrat se zgodi, da ličinka kaj kmalu zapusti notranjost jabolka radi nagle rasti in se zabubi v zem-

lji. Na takem sadju ni vidna nobena škoda. Edino majhna votlinica se vidi še na jabolku. To mesto je sicer posušeno, vendar pa sad popolnoma dozori. Toda v večini slučajev se sad okuži in propade. Kakor vidimo, jabolčni molj in jabolčni cvetoder povzročata, da je plod črviv, lahko sta pa tudi vzrok, da taki plodovi gnijejo, ker se odprte rane na sadežu zelo lahko okužijo s klicami raznih glivic, ki smo jih že preje omenili. Vbodljaj jabolčnega cvetodera povzroča navadno gnitje. Gnitje se začne navadno tam, kjer je ličinka izgrizla votlinico. Nič bolje ni z jabolčnim moljem. Ako ličinka ali črv še ni dovršila svojega razvoja, zapusti plod in preide v drugega, noseča seboj na ta način tudi klice okuženja, ki povzročajo gnitje. Posledica tega je, da začne tudi ta sad gniti. To gre tako dalje, dokler ličinka popolnoma ne doraste in za vedno ne zapusti plodu.

Kakor je iz tega razvidno, ni potrebno boriti se samo proti glivicam, temveč tudi moramo enako paziti na razne žuželke. Ne smemo torej dopuščati, da nam po sadovnjakih leže taki črvi sadeži, da se vsaj za prihodnje leto prepreči mogoče še večje zlo. Pobiranje takih slabih plodov se ne dela mogoče vsak teden samo enkrat, temveč vsak dan, kvečjemu vsak drugi dan, in te moramo takoj uničiti. Ako je sadje še predrobno in nezrelo, se ga mora zakopati globoko v gnoj. Ko so sadeži že uporabljivi, služijo kot hrana svinjam. Isto velja tudi za nagnito sadje, česar se pa na žalost ne drže samo nepoučeni naši gospodarji, temveč tudi oni, ki se smatrajo za pametnejše in puščajo tako sadje pod sadnim drevjem, ne brigajoč se za nje, in tako se glivice in žuželke v naslednjem letu razmnožijo še v veliko večji množini.

Da pa preprečimo preveliko črvivost sadja, moramo v jeseni in v teku zime škropiti sadna drevesa s kakim sadnim karbolinjem, a spomladi, ko začno odpadati cvetni listi, s kako arzensko spojino kot je n. pr. Nospresen. Z istim preparatom je treba škropiti še enkrat po treh ali štirih tednih, ko je plod postal velik kot mali oreh.

Če bomo upoštevali vse te načine pri zatiranju sadne črvivosti, bomo dosegli

s svojo pridnostjo ne samo dobro koli-kost, temveč v prvi vrsti kakovost, s katero bomo lahko preplavili svetovni trg in tako povečali dohodke v našem narodnem gospodarstvu. Stremeti mora-mo v prvi vrsti, da dosežemo dobro ka-kovost in s tem obenem za vsakega um-nega sadjarja dobre dohodke ob malem delu.

*

Rud. Cvahte:

S kakšnim dobičkom o-bratujemo kmetje pri živinoreji?

Poskusimo ugotoviti, koliko neki sta-ne vzreja 3—4 leta starega vola. Stroški za vzrejo teleta so: pripustitev 20 Din; radi bližnje telitve krmi kmet kravo približno dva meseca pred porodom, kar stane 360 Din; tele povžije prva dva meseca dnevno po 6 l mleka, je 180 Din; tri leta daje kmet teletu za približno 6 Din razne krme dnevno, je 6570 Din. S tem doseže povprečno 600 kg teže. Pre-den ga pa prodaja, mora plačati takso za potni list, občinske užitnine, tehcnico itd., skupno približno 50 Din. Torej sta-ne vzreja 3—4 leta starega teleta (vola) približno 600 kg, skupaj 7860 Din. Ako prodaja kmetovalec po približno 4 Din 1 kg, prejme za živinče vsega skupaj Din 2400. Iz tega se vidi, da je zastoj delal in da ga je stvar še stala celih 4780 D, ali 1 kg žive teže Din 12,21, odnosno je pri 1 kg imel kar Din 8,26 izgube. Pri tem še niso vračunjene obresti obratne-ga kapitala, amortizacija hleva, krave, orodja itd. Gnoj je itak komaj vreden toliko, kolikor stane potrebno nastelje.

Nič boljši ne bi izgledal račun pri prašičjereji; saj je treba boljše krme in skrbnejše nege.

Iz zgoraj navedenih podatkov je jas-no razvidno, da naša zemlja v sedajnih razmerah nič ne nese, namreč se njeno obdelovanje dozdéva precej drag šport. Kjer posestnik nima drugih rezerv, po-kriva to stalno izgubo na račun svoje zemlje, iz katere molze hranilne snovi in jo na ta način izrablja, on sam pa občudovanja vredno skromno živi z vso svojo družino. Saj vsi od šibkega šolar-čka pa do sivega starčka garajo ves dan, večasih globoko v noč ali preden napoči

dan. — Tako torej danes stoji kmet. Pomoč je nujno potrebna. Če bo šlo po tej poti naprej, je propad neizogiben.

Gospodarske zanimi-vosti

V blagovni izmenjavi z Italijo je pa-del jugoslovanski izvoz v letošnjem ok-tobru od 76,8 milijonov Din lani na 63,3 milijonov Din, in uvoz od 53,5 na 32,7 milijonov Din. Ta padec je samo posledica izvajanja sankcij napram Ita-liji. Naš izvoz v Nemčijo je narasel od 52 milijonov Din v septembru t. l. in 62,2 v oktobru lani na 100,5 milijonov. Istotako se je dvignil uvoz iz Nemčije od 43,7 na 69,3 milijonov Din. V pro-metu s Čehoslovaško je porastel jugo-slovanski izvoz od 67,9 na 77,8 in uvoz od 39,5 na 57,9 milijonov Din.

Izvoz avtomobilov iz Nemčije nara-šča. Od januarja do oktobra 1935 je iz-vozila Nemčija 19.500 avtomobilov, na-pram 11.400 leta 1934 in 9500 l. 1933 v istem času. Letošnji avtomobilski izvoz znaša vrednost 38 milijonov mark, to se pravi za 14 milijonov mark več ne-go lani.

Velik blagovni prevoz iz Madžarske v Italijo preko Jugoslavije. Zadnje dni se je zelo dvignil promet med Madžarsko in Italijo na progi Budimpešta—Trst preko Čakovca. Na omenjeni progi iz-važajo največ govejo živino, konje, žito in krompir. Začel je že tudi prevoz pre-moga. Vsaki dan je najavljenih 300—400 vagonov, ki so naloženi s premogom. Dognano je, da prevažajo preko Čakov-ca v Italijo živo živino, blago, ki se na-glo pokvari, in premog; med tem ko romajo preko Št. Gotarda po avstrijski železnici napol dogotovljeni fabriški iz-delki, razne kovine in vojni material. Avstrijski trgovci javljajo, da se je pro-met preko Št. Gotarda močno dvignil od 18. XI. t. l., ko so stopile v veljavo prve sankcije in da se dnevno veča.

Razna obvestila.

Potvorbe naših kovancev. Po Maribo-ru so izsledili potvorbe 20- in 50-dinar-skih novcev, v Ptuju 20-dinarske srebr-nike, ki so potvorjeni.

Gornja Ponikva pri Žalcu. Pri nas se je v nedeljo dne 1. decembra v šoli zaključil trimesečni banovinski kmetijski gospodinjski tečaj. Tečaj je obiskovalo iz tukajšnje župnije 16 kmetijskih deklet. Vodila ga je gospa Sittig Olga. Uspehi tečaja so bili povoljni.

Trgovina s hmeljem.

Savinjska dolina: V kupčiji je prišlo do zastoja ter je povpraševanje skoraj docela ponehalo. Sicer pa je od strani kupcev kljub temu še vedno nekaj zanimanja, vendar predvsem le za cenejše blago. Zato le bolj nominalno notira sedaj letošnji pridelek prvovrstni 25—28 Din, drugovrstni 17—25 Din in tretjevrstni do 16 Din za kg. Računa se, da je neprodanega v prvi roki še nekaj nad 1000 stotov letošnjega pridelka.

Vojvodina: V hmeljski kupčiji je povpraševanje in zanimanje skoro docela ponehalo in pride le semtertje še do kakšnega zaključka predvsem le cenejšega blaga.

Čehoslovaška: Na hmeljskem tržišču je razpoloženje prejkoslej izredno mirno, prometa je razmeroma zelo malo in še tu se trži v prvi vrsti le cenejše blago. Zato le bolj nominalno notira letošnji žateški pridelek 47—58 Din za 1 kg. Nekaj več se trguje iz prve roke, vendar le po najnižji ceni 47 Din ali tudi še manj za kg. Znamkovanih je doslej v Žatcu 29.757 stotov letošnjega pridelka. V drugih okoliših je v hmeljski kupčiji še bolj mirno razpoloženje. Tako le nominalno notira letošnji pridelek iz Ušteka in Roudnic 28—40 Din, oni iz Dube pa 21—27 Din za kg, vse le boljše in najboljše blago.

Najvišje cene, dejansko plačane zadnji čas za 1 kg najboljšega hmelja raznih provenienc, so bile naslednje: Nemčija Tettnang 81 Din, Nemčija za izvoz 46 D, Čehoslovaška Žatec 58 Din, Francija alzaški 32 Din, Jugoslavija savinjski 30 Din, Poljska wolinski 24 Din, Belgija Alost 16 Din in Severna Amerika Oregon 15 Din.

svinj. Svinjsko meso je bilo po 10—12, slanina 12—13 Din. Kmetje so pripeljali 1 voz sena po 60, 1 otave 60 in 1 slame po 45, 3 voze krompirja 0.75—1, čebula 2—2.50, česen 8—10, zelje 0.50—3, kislo zelje 4 Din. Jabolke 3—5, hruške 5—8, suhe slive 9—11, grozdje 8—10, celi orehi 8—11, luščeni orehi 28 Din. Na trgu je bilo 7 vreč pšenice 1.50, 4 rži 1.25, 5 ječmena 1.25, 9 koruze 1—1.50, 5 ajde 1—1.25, 3 ajdovega pšena 3—3.50, 19 fižola 2—3 Din. Smetana 6—8, sirovo maslo 18—25. Prinesli so na trg 32 kokoši 18—25, 218 piščancev 18—50, 26 gosi 25—35, 116 puranov 28—55, 24 rac 18—25, 33 domačih zajcev 5—25 Din.

Cene vinu. Vinske cene se gibljejo pri šibkejših vinih od 2 Din naprej. Vina mešanij vrst in srednje kakovosti so na prodaj od 2.25 do 2.75 Din, dobra od 3 do 3.50 Din. Posebno izbrana od 4 do 5 Din.

Sejmi v Ptuj. Ptujski konjski in goveji sejm, ki je bil v torek dne 3. t. m., je bil razmeroma dobro založen, kupčija pa je bila srednja. Prignali so 110 volov, 249 krav, 16 bikov, 39 juncev, 45 telic, 6 telet in 183 konjev, skupaj 657 glav živine. Od teh so prodali 155 komadov. Cene za 1 kg žive teže so bile naslednje: voli 2—3.50 Din, krave 1—2.40, biki 2—2.80, junci 2—2.50, telice 2—3. Konji so se prodajali po kakovosti od 250 do 3800 Din, žrebeta pa od 500 do 1100 Din. Kakor je razvidno, so cene zopet nekoliko padle. — Ptujski prasičji sejem je bil dne 4. decembra radi skrajno neugodnega vremena slabo založen in tudi kupčija je bila slaba. Prignali so 87 svinj, prodali pa 24. Cene za 1 kg žive teže so bile naslednje: pršutarji 4—5 Din, mastne svinje 5—5.50, plemene 4—4.25, prasci stari do 12 tednov, so se prodajali po kakovosti in sicer od 40 do 100 Din eden.

Mesne cene v Mariboru. Volovske meso I. vrste 1 kg 8—10 Din, II. vrste 6—8 Din, meso od bikov, krav in telic 4—6 Din, telečje meso I. vrste 8—10 D II. vrste 4—6 Din, svinjsko meso sveže 8—12 Din.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg 7. XII. so pripeljali 94 komadov zaklanih

Zahtevajte povsod

»Slovenskega gospodarja«